

Az intézményi szerepvállalás a hallgatók sportolási szokásaiban

Kovács Klára: Sportoló campus – eredményes hallgató?

A kötet szerzője a Debreceni Egyetem Nevelés és Művelődéstudományi Intézetének habilitált docense, a Felsőoktatási Kutató és Fejlesztő Központ (CHERD-Hungary) kutatója. Nemcsak határainkon belül, hanem nemzetközi szinten is elismert kutató, 14 cikke található a nívós nemzetközi munkákat regisztráló Scopus adatbázisban, s ugyanitt 35 alkalommal hivatkoznak munkáira. Hazánkban szinte egyedülálló körülménnyel vizsgálja a fiatalok fizikai aktivitásának összefüggéseit a tanulmányi eredményességükkel, pszichés és fizikai egészségükkel, valamint általános jóllétükkel. A sport szerzőnk mindennapjainak is szerves részét képezi, ugyanis kétszeres magyar bajnok boksizó, ami miatt az olvasó még autentikusabbnak láthatja műveit. Saját tapasztalatai hozzáadott értéként jelennek meg a vizsgált témák elemzése során, bővítve ezzel az értelmezés spektrumát.

A szerző első monográfiája, *A sportolás, mint támogató faktor a felsőoktatásban* 2015-ben jelent meg; itt mutat rá először a hallgatói sportolás szociális, társadalmi összefüggéseire és annak a tanulmányi eredményességre és a hallgatói jóllétre gyakorolt effektív hatására. 2016-ban *Értékteremtő Testnevelés* címmel szerkesztett kötetet, amelyben a sportoló fiatalok körében végzett, hazai és határon túli vizsgálatok eredményeit mutatja be.

Jelen könyv a szerző második monográfiája, melyben nem a sportolás individuális hatásaira koncentrálnak, hanem azt mutatja be, hogy a felsőoktatási intézmények életében milyen szerepet tölt be a sportolás támogatása, szervezése, s a

sportélet jellege milyen különbözőampusz környezetet hoz létre. Ezen munka a korábbi művek továbbgondolásának is tekinthető, melyben a szerző bővíti a téma értelmezésének perspektíváit, ezúttal fokozottan fókuszálva a bővebb, intézményi szintű vizsgálatra.

A magyar lakosság sportolási rátáját vizsgálva igencsak lesújtó, demoralizáló adatokkal találkozhatunk szemben magunkat. A bevezetésben taglaltak hamar szembesítik az olvasót azzal az elkésztő valósággal, amelyet a szerző eredményei is alátámasztanak, miszerint a magyarok 53%-a semmilyen rendszeres sporttevékenységet nem végez. Ez nemcsak a korábbi fizikai aktivitást mérő adatokhoz képest jelent szisztematikus csökkenést, de jelen állás szerint már az EU-s átlagtól is elmarad.

A rendszeres testmozgás fizikai és mentális egészségre gyakorolt pozitív hatása ugyan megkérdőjelezhetetlen, ennek ellenére az inaktív aránya fokozatosan növekvő tendenciát mutat. A szerző munkájának jelentősége abban mutatkozik meg, hogy igyekszik rávilágítani a felsőoktatási intézmények szerepére. A következő értelmiségi generáció nevelőiként hivatkozik ezen intézményekre, hiszen a felelősségük meghatározó a hallgatók egészségtudatos és egészségmegtartó életmódjainak kialakításában. A hallgatók képezik majd az ország értelmiségi részét, belőlük lesznek a jövő tanárai, döntéshozói, politikusai, orvosai, így az ő egészségmegtartó attitűdjeik mintaként szolgálnak majd a társadalom többi tagjának.

A sport jól ismert fiziológiai hatásai mellett bizonyítottan pozitív befolyással van a mentális egészségünkre is (csökkenti a

stresszt, önbizalmat ad, segíthet megelőzni a depressziót). Ebből kifolyólag, még ha közvetve is, de hatással van a hallgatók tanulmányi eredményességére is. Kiemelten fontos megvizsgálni a hallgatók sportolási szokásait intézményi környezetben, hiszen egyaránt jelentős adatokkal szolgálhat a társadalom-, egészség-, oktatás-, sport- és gazdaságpolitika számára.

A szerző számtalan korábbi kutatási eredményre és megfigyelésre alapozta felvetéseit, kutatásának célját és hipotéziseit. Bourdieu tőke- és habituselmélete alkotja a sportolási szokások társadalmi és szocializációs összefüggésben való értelmezésének az alappilléret. Pascarella és Terenzini, valamint Tinto a sport hatásairól ír, és hangsúlyozzák annak tanulmányi eredményességre és perzisztenciára gyakorolt pozitív befolyását. Az általuk felállított modell szerint a hallgatói lemorzsolódás sok esetben az intézményen belüli szociális interakciók függvénye, így, ha az egyén az egyetemi sportközösségek tagjává válik, kialakul az ún. sportolói integritás, ami magasabb szintű tanulmányi perzisztenciát eredményezhet. Szerzőnk többek között erre az elméletre építi az intézményi tényezők vizsgálatát.

A Steptoe és munkatársai által végzett vizsgálatot is kiemeli, melynek magyar vonatkozásából kiolvasható, hogy a hallgatókra egyre inkább jellemzőek a negatív, az egészségre destruktív hatással bíró magatartásformák (pl. dohányzás), míg a fizikai aktivitás és az általánosan egészséges életmódra utaló szokások csökkenő tendenciát mutatnak. Hasonló kontextusban említi a *Magyar Ifjúság* 2012-es adatait, amelyek szintén a sportoló fiatalok csökkenő arányára hívják fel a figyelmet. Ezen tanulmány a nőket akadályozó sajátos tényezőkre is kitér. A sport szerepét az identitás és a magyarságtudat megőrzésében korábban a MOZAIK 2011-es kutatása elemezte a határon túli hallgatók körében. A szerző több ízben hivatkozik Coleman tanulmányáról szóló művére. Az ő megfogalmazása szerint a sport és az ahhoz hasonló extrakurrikuláris tevékenységek hozzájárulnak a fiatalok közösségbe való

beilleszkedéséhez. Tanáraikkal való szorosabb kapcsolatokhoz segíti hozzá őket, ami által növekszik a társadalmi tőkájük, és ezáltal javulhat a tanulmányi eredményességük is. Ezt támasztja alá Pascarella és Smart longitudinális vizsgálata, melyre a szerzőnk hivatkozik. E kutatás azt állapította meg, hogy a sportolók valóban nagyobb valószínűséggel szereztek diplomát, mint a nem sportolók.

A könyv első fejezetei a kutatási témák szakirodalmi alapjait hivatottak lefedetni. A legelső szakaszban a főiskolai és egyetemi sport jogszabályi, politikai és társadalmi hátterét tárja fel, rámutatva a rendszerek problémáira és legfőbb hiányosságaira. A következő elméleti passzusban a sportolási szokásokra ható szociális tényezőket boncolgatja, valamint tovább vizsgálja azokat a kutatási eredményeket, amelyek az egyetemista hallgatók sportolási attitűdjeinek hátterét képezik. Kitér a sportban fellelhető nemi különbségekre, valamint mélyrehatóan ismerteti az intézményi hatás elméleti kereteit, kiemelten a tanulmányi eredményességre és a sikeres diplomaszerezésre.

A következő fejezet legelső alfejezetében részletesen megismerkedhetünk a kutatás legfőbb kérdéseivel, a hipotéziseivel, és a módszerekkel, mintavétellel. Ezt követi a kutatás empirikus eredményeinek részletes analizálása, melynek egyik fő célkitűzése, hogy feltárja a sportolási szokásokat befolyásoló tényezőket, egyaránt vizsgálva a társadalmi, a szocializációs, az intézményi, valamint egyéni szintereken.

A kutatás második fő fejezetében feltárja a sportolási szokások és a sportolói integritás a tanulmányi eredményességre, az önértékelésre, a tanulmányi többletmunkára, valamint a tanulmányok melletti elköteleződésre való hatásait.

Az értekezés utolsó, egyben lezáró fejezetében az átfogó összegzés és a vizsgálat után levonható következtetések széleskörű taglalása kapott helyet, mely az olvasottakra való reflektálás mellett a sportinfrastruktúra fejlesztéséhez is konstruktív tanácsokkal szolgál. Végezetül pedig az ezen kutatás jövőbeli potenciális

elmélyítésére szolgáló témákba is rövid betekintést nyújt.

A könyvben elemzett kutatás mintájául a 2018-2019-es tanévben Magyarországon, valamint négy határon túli térségben (Vajdaság, Felvidék, Kárpátalja, Erdély és Partium) lezajlott *PERSIST 2019 adatfelvétel* szolgált. A határon túli mintát főleg kisebbségi, magyar tannyelvű felsőoktatási intézmények alkották. A felmérés ezen szakasza papíralapú kérdőívezéssel zajlott, melyet főleg másodéves BA/BSC és osztatlan képzésekben részt vevő másodéves hallgatók töltöttek ki, kérdezőbiztosok segítségével, egy speciálisan e kutatásra fókuszáló kurzus keretében. A végső elemzett minta teljes elemszáma 2005 fő. Szociális háttér tekintetében elmondható, hogy a válaszadók nagy részére saját bevallása alapján átlagos anyagi helyzet volt jellemző, a mintában a nők aránya felülreprezentált.

A kérdőívben a válaszadók társadalmi-demográfiai háttérét, valamint a sportolás gyakoriságát, intenzitását, típusát, szintjét, illetve szervezeti formáját mérték fel. Az intézményi hatásra külön szegmensek tértek ki, kiemelt hangsúlyt fektetve az intézményi sportinfrastruktúrával való kapcsolatra. A tanulmányi eredményességet szakirodalomra alapozva komplex módon vizsgálták. Az eredmények elemzését számítógépes SPSS programmal végezték.

A kutatás keretein belül strukturált interjúk is készültek a hazai és a határon túli intézményekben. Az interjúk hossza 40-80 perc közötti, az interjúkérdések tartalma a kvantitatív szakaszban használt kérdésblokkokkal megegyező, azonban a módszer egy részletesebb személyesebb betekintést tett lehetővé.

A kutatásban a szerző a tanulmányi eredményességet vizsgálta a sportolási szokásokkal való összefüggésben. Elsőként elemezte, hogy a társadalmi háttérből és a szocializációból fakadó hiányokat, hátrányokat képes-e a sport, valamint az intézményi sportmilió csökkenteni. A második szegmensben a sportolási szokások összefüggéseit elemezte a tanulmányi

pályafutással. Az első részben taglaltak rávilágítottak, hogy a megfelelő sportinfrastrukturális környezetnek kiemelkedő jelentősége van a fiatalok rendszeres sportolásában. Megfigyelhető, hogy minél több sportoló hallgatótárs veszi körbe a diákokat, annál valószínűbb, hogy ők is sportolni fognak.

A tanulmányi eredményességet vizsgáló részből kiderül, hogy a sportolói integritás egyértelműen pozitív hatással van a hallgatók tanulmányi eredményességére. Az intézményben fellelhető megfelelő sportinfrastruktúra növeli a rendszeres sport esélyét, amely így közvetve és közvetlenül is pozitív hatást gyakorol a tanulmányi eredményességre. A kutatás másik fontos eredménye, hogy a sportklubok tagjai idővel olyan kapcsolati hálót építhetnek ki a sport világán belül, melyek a tanulmányaik során is hasznosíthatók lesznek. Valamint arra is fény derült, hogy a vizsgált intézmények képesek a sportolás tekintetében csökkenteni a társadalmi egyenlőtlenségeket.

Bebizonyosodott, hogy a sport által a hallgatók megtanulnak egy kitűzött célért fáradhatatlanul küzdeni, keményen dolgozni, ami a tanulmányaik során is érvényesíthető attitűd. Az eredmények alapján az egészségtudatos, sportolás iránti igény kialakulásában kardinális szerepe van a felsőoktatási intézményeknek. A megfelelő sportinfrastruktúra kiépítése, valamint a közösségépítő sportprogramok szervezése jelentős része lehet egy egészségtudatos, sportszerető generáció kialakításának, amely nemcsak a tanulmányaikban érvényesíthető előnyökkel jár, hanem egészségesebb, kiegyensúlyozottabb életúthoz is vezethet.

A kötet borítójára, felépítésére és nyelvezetére egyaránt a letisztultság jellemző. A fedőlapon különböző sporteszközök, valamint oktatással, tanulással kapcsolatos szimbólumok fedezhetők fel, ezzel is a kettő összefüggésére vonatkozó tartalmat indikálva. A szerző számtalan táblázattal, ábrával szemlélteti és színesíti az egyéb-
két is kompakt, illetve lényegre törő elemzéseit. Az említett ábrák önmagukban

is jól értelmezhetőek, habár az átgondolt, alapos magyarázatok nélkül nem lennének teljes értékűek, mégis kiváló keretet és alapot adnak a közlendő információk tárházának. A mű lényegi szekciójában mintegy félszáz ilyen illusztráció található, melyek kivétel nélkül releváns és az értelmezés tekintetében kardinális adatokkal, valamint eredményekkel szolgálnak. A kiadvány végén szereplő mellékletek és függelékek rész teszi teljessé a képet, ahol részletesen megtekinthetjük a kutatás során felhasznált kérdőíveket, kérdéssorokat, megközelítőleg megduplázva ezzel az eddig taglalt illusztrációk számát, így támogatva a teljes körű megértést.

Összességében elmondható, hogy a könyv az általa taglalt témákat maradéktalanul feldolgozta, és valamennyi felvetett kérdésre érthető, kielégítő válasszal szolgált. A rendszeres sport és az intézményi sportinfrastruktúra megfelelő voltának jelentőségére több ízben felhívja a figyelmet, ugyanis ezek nemcsak a hallgatók egészségtudatos életmódját segítik elő, hanem az olvasottak szerint bizonyítottan

eredményesebb tanulmányi munkához is vezethetnek. A felsőoktatási intézmények számára tehát kiemelt fontosságú eredmények születtek, ugyanis a szerző rávilágított a témában való fontos szerepekre és felelősségekre. A tanulmányi eredményekre való pozitív hatások tehát intézményi szemszögből is megkerülhetetlenek. A testmozgással való szabadidő-eltöltés egészségmegőrző hatásai ugyan régóta ismertek, az ebben a műben taglaltak a témának egy teljesen új spektrumát fedik fel az olvasó előtt, és habár ezt a kiadást elsősorban az intézményi oldalról való megközelítés jellemzi, megkérdőjelezhetetlenül minden, a téma iránt érdeklődő olvasónak értékes ismeretekkel szolgál.

Kovács, K. (2021). *Sportoló campus – eredményes hallgató?* Belvedere Meridionale.

Kárándi Gergő

Debreceni Egyetem Bölcsésztudományi Kar